

АГРАРНЕ ПРАВО. ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО



Уркевич Віталій Юрійович,
доктор юридичних наук, професор,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, Україна, м. Харків
e-mail: urkevych2014@ukr.net
ORCID 0000-0003-0108-3277

doi: 10.21564/2414–990x.138.105278
УДК 349.42(477)

ПРО ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТВАРИННИЦТВА В УКРАЇНІ

Аналіз правового регулювання тваринництва в Україні довів, що існуючі нормативні приписи вносять різноманітні види суспільних відносин, адже вони стосуються як функціонування цілих підгалузей тваринництва, так і виробництва окремих видів тваринницької продукції, окремих сфер діяльності у тваринництві. Зроблено висновок, що у складі аграрного права існує правовий інститут тваринництва, що входить до особливої частини цієї галузі права.

Ключові слова: тваринництво; правове регулювання; племінна справа у тваринництві; бджільництво; рибництво; органічна сільськогосподарська продукція.

Уркевич В. Ю., доктор юридических наук, професор, Національний юридический університет імені Ярослава Мудрого, Україна, г. Харків.
e-mail: urkevych2014@ukr.net ; ORCID 0000-0003-0108-3277

О правовом регулировании животноводства в Украине

Анализ правового регулирования животноводства в Украине доказал, что существующие нормативные предписания урегулируют разнообразные виды общественных отношений, поскольку они касаются как функционирования целых подотраслей животноводства, так и производства отдельных видов животноводческой продукции, отдельных сфер деятельности в животноводстве. Сделан вывод, что в составе аграрного права существует правовой институт животноводства, входящий в особенную часть этой отрасли права.

Ключевые слова: животноводство; правовое регулирование; племенное дело в животноводстве; пчеловодство; рыбоводство; органическая сельскохозяйственная продукция.

Вступ. Важливою галуззю сільського господарства є тваринництво, що виробляє не лише незамінні для раціону людини продукти харчування, а й

забезпечує промисловість різними видами сільськогосподарської сировини. Вивчення питань правового регулювання тваринництва має важливе теоретичне й практичне значення, адже воно має не лише привнести нові знання до аграрно-правової теорії, а його результати також можуть бути використані при вдосконаленні аграрного законодавства України.

Аналіз літературних даних. У аграрно-правовій науці наявні окремі дослідження як загальних правових питань організації й ведення тваринництва (наукові праці В. М. Єрмоленка, С. І. Марченко та ін.), так і правового забезпечення функціонування окремих його сфер, підгалузей, як-от: племінної справи у тваринництві (В. В. Шовкун), бджільництва (Ю. В. Суперсон), рибництва (Ю. В. Шовкун) та ін. Проте правове регулювання тваринництва з урахуванням актів новітнього вітчизняного законодавства поки що не вивчалось.

Головною **метою** цієї **публікації** є системний аналіз чинного законодавства України щодо організації й здійснення тваринництва для виокремлення його характерних рис і внесення пропозицій з удосконалення цього законодавства.

Виклад основного матеріалу. Має рацію В. М. Єрмоленко стверджуючи, що тваринництво є самостійною галуззю сільського господарства, пов'язаною з діяльністю щодо утримання й розведення сільськогосподарських тварин для одержання продуктів харчування й сировини для промисловості [1, с. 343].

Існують дані, що тваринництвом виробляється 45% валової продукції сільського господарства [2, с. 325]. До підгалузей тваринництва належать скотарство, свинарство, вівчарство, птахівництво, рибництво й рибальство, бджільництво тощо. Серед особливостей виробництва продукції тваринного походження називають несезонний характер виробництва (на відміну від рослинництва), використання земель як територіального базису виробництва, а також залежність тваринництва від рівня розвитку кормовиробництва [3, с. 119, 120, 131]. Зазначимо, що чинні акти аграрного законодавства України в цілому враховують викладені положення, що можна проілюструвати наступним.

Так, загальні правові, економічні та організаційні засади племінної справи у тваринництві, спрямовані на поліпшення племінних і продуктивних якостей тварин, підвищення економічної ефективності та конкурентоспроможності цієї галузі, встановлено Законом України «Про племінну справу у тваринництві» від 15 грудня 1993 р. № 3691-XII [4] (у редакції Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про племінне тваринництво» від 21 грудня 1999 р. № 1328-XIV [5]). Цей нормативно-правовий акт визначає, що племінна справа у тваринництві є системою зоотехнічних, селекційних та організаційно-господарських заходів, спрямованих на поліпшення племінних і продуктивних якостей тварин. Об'єктами розглядуваної діяльності є велика рогата худоба, свині, вівці, кози, коні, птиця, риба, бджоли, шовкопряди, хутрові звірі та кролі, яких розводять з метою одержання від них певної продукції. Суб'єктами племінного тваринництва можуть виступати: а) власники племінних (генетичних) ресурсів; б) підприємства, установи та організації незалежно від форми власності та фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності, які беруть участь у виробництві, збере-

женні, використанні, створенні, визначенні племінної цінності племінних (генетичних) ресурсів, торгівлі останніми та надають послуги, пов'язані з племінною справою у тваринництві; в) власники неплемінних тварин – споживачі племінних (генетичних) ресурсів та замовники послуг з племінної справи у тваринництві.

Специфіка організації діяльності у сфері племінного тваринництва закріплена у ст. 9 Закону України «Про племінну справу у тваринництві», згідно з якою суб'єкти господарювання, що здійснюють господарську діяльність у племінній справі у тваринництві, пов'язану з виробництвом, зберіганням і торгівлею племінними (генетичними) ресурсами, проведенням генетичної експертизи походження та аномалій тварин, мають право на отримання відповідного статусу суб'єкта племінної справи у тваринництві згідно із законодавством. Такий статус присвоюється за результатами оцінки стану (рівня) ведення селекційно-племінної роботи. Порядок присвоєння відповідного статусу суб'єктам племінної справи у тваринництві, а також Технологічні вимоги до проведення селекційно-племінної роботи в галузі бджільництва затверджені наказом Міністерства аграрної політики та продовольства України від 19 червня 2015 р. № 234, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 8 липня 2015 р. за № 809/27254 [6]. Окрім цього, на підзаконному рівні регламентовано, приміром, кваліфікаційні вимоги до працівників, які виконують спеціальні роботи, пов'язані з племінними (генетичними) ресурсами, порядок бонітування різних видів племінних тварин, ведення племінного обліку останніх та ін.

Порядок використання тварин у сільському господарстві затверджено наказом Міністерства аграрної політики та продовольства України від 25 жовтня 2012 р. № 652, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 9 листопада 2012 р. за № 1898/22210 [7]. Цим документом, зокрема, визначено, що використання тварин у сільськогосподарській діяльності ґрунтується на таких принципах: а) жорстоке поводження з тваринами є несумісним з вимогами моральності та гуманності, спричиняє моральну шкоду людині; б) забезпечення умов життя тварин, які відповідають їх біологічним, видовим та індивідуальним особливостям; в) право власності та інші речові права на тварин у разі жорстокого поводження з ними можуть бути припинені за рішенням суду шляхом їх оплатного вилучення або конфіскації; г) заборона жорстоких методів умиртвіння тварин, у тому числі отруєння тварин; д) відповідальність за жорстоке поводження з тваринами; е) забезпечення безпеки життя та здоров'я людей при використанні тварин у сільському господарстві. При цьому умови використання тварин у сільському господарстві повинні відповідати їх фізіологічним, видовим та індивідуальним особливостям, а також задовольняти їх природні потреби в кормах, воді, сні, рухах, у природній активності тощо.

В аспекті належного утримання й використання сільськогосподарських тварин важливе значення мають приписи Закону України «Про ідентифікацію та реєстрацію тварин» від 4 червня 2009 р. № 1445-VI [8], якими визначено організаційні й правові засади ідентифікації та реєстрації тварин з метою одержання оперативної і надійної інформації про поголів'я тварин щодо статі, віку,

породи та їх місцезнаходження. При цьому ідентифікацією визнається процес ототожнення тварини шляхом присвоєння їй ідентифікаційного номера з використанням візуальних, електронних та змішаних засобів залежно від виду тварини з подальшим внесенням ідентифікаційного номера до Єдиного державного реєстру тварин. Реєстрацією ж є внесення до названого реєстру даних про ідентифіковану тварину, її власника (утримувача), господарство, переміщення, забій, утилізацію, загибель, падіж.

Розглядуваним Законом встановлено, що: 1) об'єктом ідентифікації та реєстрації є сільськогосподарські тварини – велика рогата худоба, коні, свині, вівці, кози; 2) індивідуальний ідентифікаційний номер є унікальним у межах одного виду тварин; 3) юридичні та фізичні особи, що провадять діяльність з розведення та утримання тварин, зобов'язані: а) подавати для реєстрації дані про ідентифікованих тварин, господарства їх розведення та утримання, переміщення, забій, утилізацію, загибель, падіж тварин; б) ідентифікувати всіх тварин у господарстві; в) вести облік тварин, у тому числі щодо їх народження, ідентифікаційних номерів, усіх переміщень тварин між господарствами, а також про забій, утилізацію та падіж тварин; г) зберігати відомості про тварину протягом трьох років після її смерті або переміщення її з господарства; д) здійснювати переміщення тварин з ідентифікаційними документами; е) проводити забій, утилізацію лише ідентифікованих і зареєстрованих тварин та ін.

Варто зазначити, що вітчизняним законодавством також закріплено й нормативно-правові приписи щодо організації окремих підгалузей тваринництва. Так, Закон України «Про бджільництво» від 22 лютого 2000 р. № 1492-III [9] регулює відносини щодо розведення, використання та охорони бджіл, виробництва, заготівлі та переробки продуктів бджільництва, ефективного використання бджіл для запилення ентомофільних рослин сільськогосподарського призначення, інших видів запилювальної флори, створення умов для підвищення продуктивності бджіл і сільськогосподарських культур, забезпечення гарантій дотримання прав та захисту інтересів осіб, які займаються бджільництвом.

При цьому бджільництвом визнається галузь сільськогосподарського виробництва, основою функціонування якої є розведення, утримання та використання бджіл для запилення ентомофільних рослин сільськогосподарського призначення і підвищення їх урожайності, виробництво харчових продуктів і сировини для промисловості. Внаслідок функціонування цієї галузі виробляються продукти бджільництва, що одержуються завдяки збиральним і фізіологічним властивостям бджіл (мед, віск, бджолине обніжжя, перга, прополіс, маточне молочко, бджолина отрута, трутневий гомогенат).

Об'єктами бджільництва є робочі бджоли, бджолині матки, трутні, бджолині сім'ї, яких розводять на племінних і товарних пасіках. До суб'єктів бджільництва віднесено: а) племінні та товарні пасіки, племінні бджолорозплідники; б) підприємства з виготовлення обладнання та пасічного інвентарю; в) підприємства, установи та організації із заготівлі, переробки, реалізації продуктів бджільництва та препаратів із них; г) лабораторії сертифікації продуктів

бджільництва; д) наукові установи, заклади освіти, дослідні господарства, які займаються бджільництвом.

Законом України «Про бджільництво» визначено, що право на утримання бджіл і зайняття бджільництвом мають громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які мають необхідні навички або спеціальну підготовку, а також юридичні особи без окремого дозволу органів виконавчої влади або місцевого самоврядування (ст. 11); кількість бджолиних сімей, що може утримуватися юридичними та фізичними особами, не обмежується (ст. 12); з метою обліку пасік та здійснення лікувально-профілактичних заходів на кожному пасіку видається ветеринарно-санітарний паспорт; племінні бджолорозплідники і племінні пасіки проходять атестацію та одержують племінні свідоцтва (сертифікати) відповідно до Закону України «Про племінну справу у тваринництві»; пасіка підлягає реєстрації за місцем проживання фізичної особи або за місцем знаходження юридичної особи, яка займається бджільництвом, у місцевих державних адміністраціях або сільських, селищних, міських радах (ст. 13).

Існування наведених нормативно-правових приписів має важливе значення для розвитку бджільництва, адже воно є традиційним видом діяльності населення території нашої країни з давніх-давен, а в даний час валове річне виробництво меду в Україні перевищує 70 тис. т. Це ставить нашу державу за обсягами виробництва меду, як стверджується у спеціальних публікаціях, на перше місце в Європі та на третє у світі [10].

Правове регламентування виробництва продукції такої підгалузі тваринництва, як рибництво, забезпечується передовсім приписами законів України «Про рибу, інші живі водні ресурси та харчову продукцію з них» від 6 лютого 2003 р. № 486-IV [11] і «Про аквакультуру» від 18 вересня 2012 р. № 5293-VI [12].

Так, ст. 1 Закону України «Про аквакультуру» визначено, що аквакультура (рибництво) – це сільськогосподарська діяльність із штучного розведення, утримання та вирощування об'єктів аквакультури у повністю або частково контрольованих умовах для одержання сільськогосподарської продукції (продукції аквакультури) та її реалізації, виробництва кормів, відтворення біоресурсів, ведення селекційно-племінної роботи, інтродукції, переселення, акліматизації та реакліматизації гідробіонтів, поповнення запасів водних біоресурсів, збереження їх біорізноманіття, а також надання рекреаційних послуг. За напрямками діяльності аквакультура може здійснюватися з метою: а) отримання товарної продукції аквакультури та її подальшої реалізації (товарна аквакультура); б) штучного розведення (відтворення), вирощування водних біоресурсів; в) надання рекреаційних послуг. Основними ж напрямками отримання товарної аквакультури може бути випасна, ставкова та індустріальна аквакультура.

Законодавство покладає на суб'єктів аквакультури такі зобов'язання: а) додержуватися нормативно-правових актів у сфері аквакультури; б) не допускати погіршення екологічного середовища та умов існування водних біоресурсів у результаті своєї діяльності; в) дотримуватися під час здійснення заходів із вселення, переселення, інтродукції, акліматизації та реакліматизації водних

біоресурсів у водних об'єктах (їх частинах) вимог законодавства; г) проводити заходи рибогосподарської меліорації; д) здійснювати заходи з профілактики і боротьби із захворюваннями й загибеллю об'єктів аквакультури та ін.

Додатково до викладеного, ст. 2 Закону України «Про рибу, інші живі водні ресурси та харчову продукцію з них» визначено, що вирощування риби, інших водних живих ресурсів у рибогосподарських водних об'єктах (їх ділянках) дозволяється суб'єктам господарювання за наявності позитивної ветеринарно-санітарної оцінки стану водних об'єктів. Зазначена діяльність провадиться згідно з Інструкцією про порядок здійснення штучного розведення, вирощування риби, інших водних живих ресурсів та їх використання в спеціальних товарних рибних господарствах, затвердженою наказом Державного комітету рибного господарства України від 15 січня 2008 р. № 4, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 28 січня 2008 р. за № 64/14755 [13]. Отож, виробництво рибної продукції в Україні регулюється низкою законів та підзаконних нормативно-правових актів, які сьогодні потребують удосконалення з огляду на сучасне становище цієї галузі народного господарства [14, с. 165].

Надалі продовжимо виклад матеріалу оглядом нормативно-правових актів щодо виробництва окремих видів продукції тваринництва. Так, Закон України «Про молоко та молочні продукти» від 24 червня 2004 р. № 1870-IV [15] визначає правові та організаційні основи забезпечення безпечності та якості молока і молочних продуктів для життя та здоров'я населення і довкілля під час їх виробництва, транспортування, переробки, зберігання і реалізації, ввезення на митну територію та вивезення з митної території України.

Виробником молока та молочної сировини вважається юридична особа незалежно від форми власності, фізична особа – суб'єкт підприємницької діяльності, особисте селянське господарство, фізична особа, яка утримує корів, овець, кіз, буйволиць, кобил та виробляє молоко і молочну сировину. Названі особи зобов'язані: а) додержувати вимог нормативних документів при виробництві молока, молочної сировини і молочної продукції, а також при їх зберіганні, транспортуванні та реалізації; б) забезпечувати додержання вимог санітарних та ветеринарно-санітарних норм і правил, здійснювати протиепідемічні та протиєпізоотичні заходи з метою запобігання розповсюдженню захворювань, спільних для людей і тварин; в) забезпечувати контроль безпечності та якості продукції; г) вести в установленому законодавством порядку документацію, яка підтверджує безпечність та якість продукції; д) надавати необхідну для здійснення державного контролю і нагляду інформацію, документацію, зразки молока, молочної сировини, компонентів рецептури молочних продуктів для проведення лабораторних досліджень та ін.

Для фізичних осіб, які ведуть особисті селянські господарства й утримують до 5 голів корів і виробляють сире товарне коров'яче молоко (молочну сировину), обов'язковим є дотримання Ветеринарних та санітарних вимог до особистих селянських господарств – виробників сирого товарного молока, затверджених наказом Державного департаменту ветеринарної медицини Укра-

їни від 21 березня 2002 р. № 17, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 5 квітня 2002 р. за № 336/6624 [16].

Правові та економічні засади виробництва обігу органічної сільськогосподарської продукції та сировини, належного функціонування ринку такої продукції, а також гарантування впевненості споживачів у продуктах та сировині, маркованих як органічні, встановлено Законом України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини» від 3 вересня 2013 р. № 425-VII [17]. Органічною визнається продукція, отримана в результаті сертифікованого виробництва, тобто виробничої діяльності фізичних або юридичних осіб (у тому числі з вирощування й переробки), де під час такого виробництва виключається застосування хімічних добрив, пестицидів, генетично модифікованих організмів, консервантів тощо, та на всіх етапах виробництва (вирощування, переробки) застосовуються методи, принципи та правила, визначені для отримання натуральної (екологічно чистої) продукції, а також збереження й відновлення природних ресурсів.

Статтю 17 розглядуваного Закону встановлено, що до загальних правил виробництва органічної продукції (сировини) тваринного походження, зокрема, належать наступні: 1) при виборі порід враховується здатність тварин пристосуватися до місцевих умов, їх життєздатність, стійкість до хвороб; 2) утримання тварин здійснюється з урахуванням фізіологічних та поведінкових потреб шляхом забезпечення тваринам умов життя, що враховують основні аспекти їхнього природного поведіння, достатній ступінь свободи пересування, дотримання оптимальної кількості тварин на одиницю площі, застосування системи розведення тварин, яка враховує їх поведінкові потреби; 3) утримання тварин здійснюється шляхом мінімізації стресу тварин, сприяння їх здоров'ю та благополуччю, стимулювання їх природного імунного захисту та запобігання використанню хімічних ветеринарних препаратів; 4) приміщення для утримання тварин повинні забезпечувати вільний доступ до місць годівлі та джерел питної води, бути забезпечені належною теплоізоляцією, опаленням, охолодженням, вентиляванням; 5) годування тварин здійснюється кормами, отриманими в результаті органічного виробництва та з природних речовин несільськогосподарського походження та ін. Більш докладно ці вимоги викладено в Детальних правилах виробництва органічної продукції (сировини) тваринного походження, затверджених Постановою Кабінету Міністрів України від 30 березня 2016 р. № 241 [18].

Порядок забезпечення безпечності та якості харчових продуктів (у тому числі й тваринницьких), що виробляються, перебувають в обігу встановлено Законом України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» від 23 грудня 1997 р. № 771/97-ВР [19]. Названим документом в аспекті безпечності й якості продукції тваринництва визначено, що: 1) відповідні суб'єкти, що провадять діяльність, пов'язану з виробництвом та (або) зберіганням харчових продуктів тваринного походження (так звані оператори ринку), мають отримати експлуатаційний дозвіл (ст. 23); 2) забороняється забій тварин, які не супроводжуються ветеринарним документом, що засвідчує їх здоров'я; 3) забороняється здійснювати забій свійських копитних

тварин, свійської птиці та кролів не на бойні, що має експлуатаційний дозвіл (за винятком забою не більше 3-х голів тварин на день); 4) із 1 січня 2025 р. продукти, отримані в результаті забою не на бойні, що має експлуатаційний дозвіл, можна буде використовувати виключно для власного споживання або реалізації на агропромисловому ринку кінцевому споживачу в межах 50 км від місця забою або в області, в якій він здійснений (ст. 34).

Обговорення результатів. Законодавство України, що врегульовує відносини у сфері тваринництва, є доволі розгалуженим. Проведений його огляд дозволяє підсумувати, що законодавство про тваринництво містить у своєму складі нормативно-правові акти різної юридичної сили. Їх приписи встановлюють різноманітні види суспільних відносин, адже окремі з них стосуються функціонування цілих підгалузей тваринництва (бджільництва, рибництва), тоді як інші – лише виробництва певних видів тваринницької продукції (молока й молочних продуктів, органічної тваринницької продукції) або ж окремих сфер діяльності у галузі тваринництва (племінної справи у тваринництві).

Висновки. Підсумовуючи вищевикладене, треба зазначити, що у складі аграрного права України існує самостійна група правових норм, що встановлює відносини з організації й здійснення тваринництва, тобто склався правовий інститут тваринництва, що входить до особливої частини галузі аграрного права. Норми цього інституту будуть накопичуватися й надалі, адже, приміром, уже тривалий час точаться дискусії стосовно Закону України «Про м'ясо та м'ясні продукти», проект якого неодноразово розглядався Парламентом України. Потреба в прийнятті названого нормативно-правового акта є очевидною з огляду на значущість належного функціонування суспільних відносин з виробництва цієї важливої для харчування людини продукції тваринництва.

Список літератури:

1. Аграрне право України: підруч. за заг. ред. В. М. Єрмоленка. Київ: Юрінком Інтер, 2010. 608 с.
2. Аграрне право: підручник за ред. О. О. Погрібного. Київ: Істина, 2007. 448 с.
3. Полюхович Л. І. Правове забезпечення виробництва сільськогосподарської продукції, її переробки та реалізації в Україні у контексті вимог СОТ: монографія. Київ: Вид. О.М. Ешке, 2014. 208 с.
4. Про племінну справу у тваринництві: Закон України від 15 грудня 1993 р. № 3691-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 2. Ст. 7.
5. Про внесення змін до Закону України «Про племінне тваринництво»: Закон України від 21 грудня 1999 р. № 1328-ХІV. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 6–7. Ст. 37.
6. Про затвердження Порядку присвоєння відповідного статусу суб'єктам племінної справи у тваринництві та Технологічних вимог до проведення селекційно-племінної роботи в галузі бджільництва: наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 19 червня 2015 р. № 234, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 8 липня 2015 р. за № 809/27254. *Офіційний вісник України*. 2015. № 60. Ст. 1985.
7. Порядок використання тварин у сільському господарстві: затверджений наказом Міністерства аграрної політики та продовольства України 25 жовтня 2012 р. № 652, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 9 листопада 2012 р. за № 1898/22210. *Офіційний вісник України*. 2012. № 91. Ст. 3703.
8. Про ідентифікацію та реєстрацію тварин: Закон України від 4 червня 2009 р. № 1445-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2009. № 42. Ст. 635.

9. Про бджільництво: Закон України від 22 лютого 2000 р. № 1492-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 21. Ст. 157.
10. Краснополський Я. Україна експортує мед у 22 країни. URL: <http://minagro.gov.ua/uk/node/18500> (дата звернення: 24.05.2017).
11. Про рибу, інші живі водні ресурси та харчову продукцію з них: Закон України від 6 лютого 2003 р. № 486-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 15. Ст. 107.
12. Про аквакультуру: Закон України від 18 вересня 2012 р. № 5293-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 43. Ст. 616.
13. Інструкція про порядок здійснення штучного розведення, вирощування риби, інших водних живих ресурсів та їх використання в спеціальних товарних рибних господарствах: затверджена наказом Державного комітету рибного господарства України від 15 січня 2008 р. № 4, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 28 січня 2008 р. за № 64/14755. *Офіційний вісник України*. 2008. № 7. Ст. 184.
14. Правове регулювання виробництва сільськогосподарської продукції: навч. посібник за ред. А. М. Статівки. Харків: Юрайт, 2015. 272 с.
15. Про молоко та молочні продукти: Закон України від 24 червня 2004 р. № 1870-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 47. Ст. 513.
16. Ветеринарні та санітарні вимоги до особистих селянських господарств – виробників сирого товарного молока: затверджені наказом Державного департаменту ветеринарної медицини України від 21 березня 2002 р. № 17, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 5 квітня 2002 р. за № 336/6624. *Офіційний вісник України*. 2002. № 15. Ст. 842.
17. Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини: Закон України від 3 вересня 2013 р. № 425-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 20–21. Ст. 721.
18. Детальні правила виробництва органічної продукції (сировини) тваринного походження: затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 30 березня 2016 р. № 241. *Офіційний вісник України*. 2016. № 28. Ст. 1120.
19. Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів: Закон України від 23 грудня 1997 р. № 771/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 19. Ст. 98.

References:

1. Agrarne pravo Ukrainy. V.M. Jermolenko (Ed.). (2010). Kyiv: Jurinkom Inter [in Ukrainian].
2. Pogribnyi, O.O. (Ed.). (2007). Agrarne pravo. Kyiv: Istyna [in Ukrainian].
3. Poljukhovych, L.I. (2014). Pravove zabezpechennja vyrobnyctva siljsjokghospodarsjkoji produkciji, jiji pererobky ta realizaciji v Ukrajinі u konteksti vymogh SOT. Kyiv: Vyd. O.M. Eshke [in Ukrainian].
4. Pro pleminnu spravu u tvarynnyctvi: Zakon Ukrainy vid 15.12.1993 r. № 3691-XII. (1994). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 2, art. 7.
5. Pro vnesennja zmin do Zakonu Ukrainy «Pro pleminne tvarynnyctvo»: Zakon Ukrainy vid 21.12.1999 r. № 1328-XIV. (2000). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 6–7, art. 37.
6. Pro zatverdzhennja Porjadku prysvojennja vidpovidnogho statusu sub'jektam pleminnoji spravy u tvarynnyctvi ta Tekhnologhichnykh vymogh do provedennja selekciyno-pleminnoji roboty v ghaluzi bdzhiljnyctva: nakaz M-va aghrarnoji polityky ta prodovoljstva Ukrainy vid 19.06.2015 r. № 234, zarejestr. v M-vi justyciji Ukrainy 08.07.2015 r. za № 809/27254. (2015). *Ofitsijnyj visnyk Ukrainy – Official Gazette of Ukraine*, 60, art. 1985.
7. Porjadok vykorystannja tvaryn u siljsjkomu ghsopodarstvi: zatv. nakazom M-va aghrarnoji polityky ta prodovoljstva Ukrainy 25.10.2012 r. № 652, zarejestr. v M-vi justyciji Ukrainy 09.11.2012 r. za № 1898/22210. (2012). *Ofitsijnyj visnyk Ukrainy – Official Gazette of Ukraine*, 91, art. 3703.
8. Pro identyfikaciju ta rejestraciju tvaryn: Zakon Ukrainy vid 04.06.2009 r. № 1445-VI. (2009). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 42, art. 635.
9. Pro bdzhiljnyctvo: Zakon Ukrainy vid 22.02.2000 r. № 1492-III. (2000). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 21, art. 157.
10. Krasnopoljskij, Ja. Ukraina eksportuje med u 22 krajiny. URL: <http://minagro.gov.ua/uk/node/18500> [in Ukrainian].

11. Pro rybu, inshi zhyvi vodni resursy ta kharchovu produkciju z nykh: Zakon Ukrainy vid 06.02.2003 r. № 486-IV. (2003). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 15, art. 107.

12. Pro akvakulturu: Zakon Ukrajinu vid 18.09.2012 r. № 5293-VI. (2013). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 43, art. 616.

13. Instrukcija pro porjadok zdijsnennja shtuchnogho rozvedennja, vyroshhuvannja ryby, inshykh vodnykh zhyvykh resursiv ta jikh vykorystannja v specialnykh tovarnykh rybnykh ghospodarstvakh: zatv. nakazom Derzhavnogho komitetu rybnogho ghospodarstva Ukrainy vid 15.01.2008 r. № 4, zarejestr. v M-vi justycji Ukrainy 28.01.2008 r. za № 64/14755. (2008). *Ofitsijnyj visnyk Ukrainy – Official Gazette of Ukraine*, 7, art. 184.

14. Pravove rehuljuvannja vyrobnyctva siljsjoghospodarsjkoji produkciji. A. M. Stativka (Ed.). (2015). Kharkiv: Jurajt [in Ukrainian].

15. Pro moloko ta molochni produkty: Zakon Ukrainy vid 24.06.2004 r. № 1870-IV. (2004). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 47, art. 513.

16. Veterynarni ta sanitarni vymoghy do osobystykh seljansjkykh ghospodarstv – vyrobnykiv syrogho tovarnogho moloka: zatv. nakazom Derzhavnogho departamentu veterynarnoji medycyny Ukrainy vid 21.03.2002 r. № 17, zarejestr. v M-vi justycji Ukrainy 05.04.2002 r. za № 336/6624. (2002). *Ofitsijnyj visnyk Ukrainy – Official Gazette of Ukraine*, 15, art. 842.

17. Pro vyrobnyctvo ta obigh orghanichnoji produkciji ta syrovyny: Zakon Ukrainy vid 03.09.2013 r. № 425-VII. (2014). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 20–21, art. 721.

18. Detaljni pravyla vyrobnyctva orghanichnoji produkciji (syrovyny) tvarynnogho pokhodzhennja: zatv. postanovoju Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 30.03.2016 r. № 241. (2016). *Ofitsijnyj visnyk Ukrainy – Official Gazette of Ukraine*, 28, art. 1120.

19. Pro osnovni pryncypy ta vymoghy do bezpechnosti ta jakosti kharchovykh produktiv: Zakon Ukrainy vid 23.12.1997 r. № 771/97-VR. (1998). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 19, art. 98.

Urkevych V. J., Doctor of Law, Full Professor of the Department of Land and Agricultural Law, Yaroslav Mudryi National Law University, Ukraine, Kharkiv.

e-mail: urkevych2014@ukr.net; ORCID 0000-0003-0108-3277

About the legal regulation of livestock in Ukraine

An important branch of agriculture is livestock breeding, which produces not only foodstuffs that are irreplaceable for human diet, but also provides industry with various types of agricultural raw materials.

In agrarian legal science, there are separate studies on general legal issues in the organization and management of livestock breeding, as well as in the legal support of the functioning of certain of its spheres, sub-sectors. However, the characteristics of the legal regulation of livestock breeding based on the acts of the latest domestic legislation has not yet been implemented.

The main purpose of this publication is a systematic analysis of the current legislation of Ukraine on the organization and implementation of livestock breeding in order to distinguish its characteristic features and to make proposals for the improvement of this legislation.

Legislation of Ukraine regulating relations in the field of livestock breeding is rather branched out. The review carried out allows us to conclude that the legislation on livestock breeding contains in its composition legal acts of various legal force, in particular, both laws and sub-laws. Their regulations impose various types of social relations, as some of them concern the functioning of entire subsectors of livestock breeding (beekeeping, fish farming), while others only produce certain types of livestock products (milk and dairy products, organic livestock products) or certain spheres of industry activity livestock breeding (breeding animal husbandry).

As a part of the agrarian law of Ukraine, there is an independent group of legal norms that regulates relations with the organization of livestock, that is, a legal institute of livestock breeding, which is part of a special part of the field of agrarian law, has developed. The standards of this institute will continue to accumulate, for example, for a long time there are discussions about the Law of Ukraine “On meat and meat products”, the draft of which has been repeatedly considered by the Parliament of Ukraine.

Keywords: livestock; legal regulation; in animal breeding; apiculture; pisciculture; organic agricultural products.

Надійшла до редакції: 26.06.2017 р.